

kwartaal

2

jaar

1987

Kwartaaloverzicht binnenlandse veiligheidsdienst

ministerie van binnenlandse zaken

Nr. 2056.843

KWARTAALOVERZICHT
BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST
2e KWARTAAL 1987

INDEX KWARTAALOVERZICHT 2e KWARTAAL 1987

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

- Spionage wereldwijd 2e kwartaal 1987
- Aspecten van Tsjechische emigratie
- Het Staatscomite voor wetenschap en technologie

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

- Verbond van Communisten in Nederland houdt vast aan eigen koers
- Nationale en internationale aspecten van het nieuwe Sovjet-beleid
- Het begrip glasnost nader verklaard

III. POLITIEK (GEWELDDADIG) ACTIVISME

- Het activistenblad "BLUF!"

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

USSR

1. Spionage wereldwijd 2de kwartaal 1987

Onderstaande gegevens zijn alle gebaseerd op persberichten

- 1) In het vorige kwartaal-overzicht werd reeds vermeld dat de Amerikaanse sergeant der mariniers Clayton L , die als lid van het bewakingsdetachement van de Amerikaanse Ambassade te Moskou diensten aan het KGB had verleend, was gearresteerd. De arrestatie heeft gezorgd voor een sneeuwbal-effect. Na L werd nog een drietal mariniers gearresteerd: korporaal Arnold B , sergeant Robert Stanley S en sergeant John W . B wordt er evenals L van beschuldigd het KGB tot beveiligde afdelingen van de ambassade te hebben toegelaten, W zou reeds in 1982 hetzelfde hebben gedaan met betrekking tot het Consulaat van de Verenigde Staten in Leningrad. S zou contacten met Sovjet-vrouwen hebben verzwegen, doch niet eenzelfde rol hebben gespeeld als de andere drie.

Overigens waren ook de gebouwen van de Amerikaanse vertegenwoordiging in Moskou in het nieuws. Op 6 april werd bekend dat, volgens leden van het Amerikaanse Congres en volgens de inlichtingendiensten, de in aanbouw zijnde nieuwe Amerikaanse Ambassade nu reeds is volgestouwd met af luisterapparatuur, welke onder meer in stalen balken werd gemonteerd. Bij de bouw werd gebruik gemaakt van geprefabriceerd Russisch bouw materiaal.

De nu nog in gebruik zijnde ambassade werd overigens eveneens dermate onveilig geacht door af luister-apparatuur, dat de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken SCHULTZ bij zijn bezoek aan Moskou medio april volgens sommigen niet veilig zou kunnen spreken in zijn eigen ambassade.

Volgens een bericht uit juni heeft de oud-minister van Defensie James SCHLESINGER een onderzoek ingesteld naar de aanwezigheid van die af luister-apparatuur en hieruit werd bekend dat er zodanige geavanceerde apparatuur was aangebracht, dat zij geacht werd van een hoger niveau te zijn dan hetgeen in de Verenigde Staten op dit terrein bekend is.

Als reactie op de Amerikaanse berichtgeving van begin april werd op 9 april van Sovjetzijde een persconferentie belegd, waarop foto's en tekeningen van Amerikaanse af luister-apparatuur werden getoond, welke in Sovjet-gebouwen in de Verenigde Staten zou zijn aangetroffen.

- 2) Eveneens werd in het voorgaande kwartaaloverzicht reeds gewag gemaakt van de arrestatie van een zestal personen in Frankrijk, wegens bedreven inlichtingenactiviteiten voor een vreemde mogendheid. Men was o.a. geïnteresseerd in gegevens over de aandrijvingsmotoren van de Ariane-raket.

Naar aanleiding van deze affaire verklaarde de Franse regering op 2 april 3 Sovjets persona non grata, onder wie de plaatsvervangend luchtmacht-attache K .

Op 5 april werd het bericht aangevuld met de mededeling dat er in totaal 6 Sovjets p.n.g. verklaard waren, van wie overigens de namen niet werden vermeld.

Het is in de laatste jaren usance geworden dat de Sovjet-Unie retalieert met de uitwijzing van een gelijk aantal personen. Zo ook in dit geval, want reeds op 4 april werden uit Moskou uitgewezen de ambassadeeraad Pierre de B , de eerste secretaris Yves D , de adjunct militair-attache Pierre L , de cultureel attache Anita D , de vertegenwoordiger van een bureau voor de export van luchtvaart-materieel Patrick C en de medewerker van de Frans-Russische Kamer van Koophandel Serge B .

Bovendien gaf Moskou als commentaar op de Franse stap dat zij deze beschouwde als "een onvriendelijke daad die tot doel heeft de contacten tussen de twee landen te vergiftigen". De Franse maatregel werd verder gekwalificeerd als "spionnen-mania".

- 3) Korte tijd later was Frankrijk weer in het nieuws. Op 9 april bevestigde de Franse regering dat de - inmiddels overleden - codeur A inlichtingenopdrachten voor de Sovjets had uitgevoerd en hen onder meer gegevens over de plaatsing van kernraketten in West-Europa had verstrekt. A was als codeur onder meer aan de Franse Ambassade te Wenen verbonden geweest.

- 4) De Sovjet-Unie retalieerde eveneens naar aanleiding van persona non grata-verklaringen in Nieuw-Zeeland en Zwitserland.

Op 23 april maakte premier David LANGE bekend dat de Sovjet-diplomaat Sergey B binnen 7 dagen het land diende te verlaten, wegens activiteiten onverenigbaar met zijn diplomatieke status. Volgens de premier was hij geïdentificeerd als KGB-officier, doch hij wilde geen verdere mededelingen doen.

Naar aanleiding hiervan werd op 7 mei door de Sovjet-Unie de diplomaat David N. uitgewezen, waarbij van dezelfde terminologie gebruik werd gemaakt.

In Zwitserland werd op 20 mei Vladimir K , eerste secretaris aan de Sovjet Ambassade te Bern persona non grata verklaard, die door een Zwitserse zakenman in computers zou zijn voorzien van geheime gegevens.

Als vergelding werd op 5 juni de eerste secretaris van de Zwitserse Ambassade in Moskou, Erich P , uitgewezen.

- 5) In Warschau werd op 22 april bekend gemaakt dat de tweede secretaris van de Amerikaanse Ambassade M op heterdaad was betrapt bij het uitvoeren van inlichtingenactiviteiten. Hij werd deswege persona non grata verklaard en had op 18 april reeds het land moeten verlaten. De diplomaat was aanvankelijk gearresteerd. Van de arrestatie waren video-opnamen vervaardigd, welke aan journalisten werden getoond.

- 6) In het afgelopen kwartaal vond ook weer een ruil van gevangen zittende agenten plaats tussen BRD en DDR. Op 1 april werd de Oostduitse inlichtingenofficier Lothar Erwin L bij Herleshausen geruild tegen vier Westduitse agenten. L werkte evenals zijn vrouw bij het Westduitse Ministerie van Defensie. Hij was reeds sedert 1960 voor het MfS actief. Ook zijn vrouw was agente. Beiden werden gearresteerd.

L1 zou in 1988 vrij komen; zijn vrouw was reeds eerder aan de DDR overgedragen.

- 7) In april publiceerden enkele Britse bladen, waaronder "The Independent" gedeelten uit het manuscript van het nog te publiceren boek "Spycatcher" van de in Tasmanië wonende voormalig MI-5 medewerker Peter W. . De Britse regering, die in een juridische strijd is gewikkeld om de verschijning van het boek te voorkomen, bracht de verantwoordelijke redacteuren van de bladen eveneens voor de rechter. De aanklacht van de Britse regering tegen de kranten werd evenwel verworpen.
- 8) Op 14 april dook in de DDR de op 31 augustus 1986 naar het Westen uitgeweken luitenant-kolonel Dietmar M. op.
M. was voor zijn defectie naar het Westen bataljonscommandant bij de Oostduitse grenstroepen. Zijn terugkeer naar de DDR stelt de Westduitse autoriteiten voor een raadsel. Een gedwongen terugkeer wordt niet uitgesloten. Sommige persberichten vermeldde dat M. mogelijk geheime documenten had meegenomen naar de DDR, doch dit bericht werd later ontkend.
Dietmar M. was destijds, gezien zijn hoge rang, een belangrijke defector. In december 1986 verklaarde hij nog in een interview dat DDR-grenssoldaten mondeling bevel hebben om vluchtende soldaten tot het gebied van de Bondsrepubliek te achtervolgen en hen onder alle omstandigheden te liquideren.
- 9) Hoger in rang was evenwel de Cubaanse generaal Rafaël D. , tweede man in het Cubaanse Ministerie van Defensie, die op 28 mei naar de Verenigde Staten defecteerde.
De held van de Varkensbaai, aldus het Cubaanse commentaar, was naar de verachtelijke vijand overgelopen.
- 10) Op 19 mei arresteerde de politie in Japan vier Japanners in verband met het doorgeven van gestolen documenten aan de Sovjet-diplomaat Vyacheslav A. . Deze verliet na de arrestatie overhaast Japan. De documenten waren technische handboeken met gedetailleerde informatie over de F-16 en F-100 gevechtsvliegtuigen. De handboeken waren door de Japanner Hiroshi O. gestolen van de luchtmachtbasis Yokata, waar hij werkzaam was.
De Japanners zouden ook gegevens hebben doorgegeven aan Chinezen, doch daarover zijn geen verdere gegevens bekend.
- 11) Op 13 mei verklaarden functionarissen van het Amerikaanse Ministerie van Defensie te Oslo dat de nieuwste Sovjet-onderzeeboot zal worden voortgedreven door praktisch geluidloze schroeven, gemaakt met behulp van illegaal geëxporteerde Noorse en Japanse technologieën.
Ongeveer een week voordat deze verklaring werd afgelegd arresteerde de Noorse politie een werknemer van het bedrijf Kongsberg, die vermoedelijk nauw betrokken was bij de illegale overdracht van technologie naar de Sovjet-Unie.
Over de Japanse betrokkenheid bij de door de Amerikanen gesignaleerde technology-transfer berichtte het blad "Le Monde" op 30 mei dat in Japan op 27 mei 2 verantwoordelijke functionarissen van het bedrijf Toshiba-Machine Co waren gearresteerd; zij waren betrokken bij de levering aan de Sovjet-Unie van machines en apparatuur met behulp waarvan het geluid van nucleaire onderzeeboten kon worden gereduceerd. Volgens "Le Monde" - een veelal goed geïnformeerd blad - zou de operatie aan Sovjet-zijde geleid zijn door drie inlichtingen-

officiëren, experts op het terrein van de industriële spionage. Een van hen - S - was van 1964 tot 1969 verbonden aan de Sovjet-handelsvertegenwoordiging te Tokio.

- 12) In meerdere landen hielden politie en justitie zich bezig met de opsporing of afwikkeling van inlichtingen-affaires. Behalve in Noorwegen en Japan was dat het geval in de BRD, in Zweden, Spanje en Italië.

- Volgens een persbericht van 1 mei werd een Poolse zakenman door een rechtbank te Dusseldorf, wegens spionage in West-Duitsland veroordeeld tot 18 maanden gevangenisstraf.

- Op 22 mei kwamen enkele Westduitse bladen met het bericht dat in de Bondsrepubliek 2 agenten waren gearresteerd. Een van hen, een zekere Alwin L., een voormalige tankgrenadier, zou al tien jaar voor het KGB hebben gewerkt.

De andere agent, de 30-jarige arts Gerhard K. zou als instructeur voor agenten zijn opgetreden en ook zelf gegevens over industriële research hebben verzameld. Zijn opdrachtgever was het MfS van de DDR.

- Op 7 mei veroordeelde een krijgsraad te Madrid de onder-luitenant Eduardo S. tot vier jaar gevangenisstraf, wegens het verkopen van militaire geheimen aan de Sovjet-Unie.

Deze affaire dateerde van eind 1975 toen S. kennismaakte met iemand die zich Eugene Laurent P. noemde, komende uit België. In 1976 leverde S. aan deze Belg, die volgens de Spaanse veiligheidsdienst een Sovjet-agent was, tegen betaling een aantal geheime militaire documenten.

- Volgens de Neue Zürcher Zeitung van 12 mei werd enkele dagen daarvoor door een rechtbank in Rome de Sovjet-burger Viktor P., destijds adjunct-directeur van de Aeroflot-vestiging in Rome tot vijf en een half jaar gevangenisstraf veroordeeld. In dezelfde zaak kreeg de Italiaan Azelio N., eigenaar van een microfilm-bedrijf in Genua zes jaar gevangenisstraf opgelegd.

Zowel P. als N. werden reeds op 14 februari 1983 gearresteerd. De zaak baarde destijds veel opzien. N. had beroepsmatig relaties met bedrijven die defensie-opdrachten uitvoerden. Op microfilms vastgelegde gegevens uit die bedrijven gaf hij door aan P.

Het dagblad "De Telegraaf" gaf op 17 februari 1983 nog enkele bijzonderheden over een bezoek aan Nederland, hetwelk door de thans veroordeelde N. in 1980 was gemaakt.

- 13) Gewezen topfiguren uit het inlichtingen-circuit kwamen in het verstreken kwartaal nog even in de schijnwerpers, namelijk Gunter G. en Arne T.

Medio mei verscheen in het Oostduitse blad voor jongeren "Junge Welt" een interview met Gunter G., de rechterhand van de toenmalige bondskanselier BRANDT, waarin hij verklaarde altijd veel plezier in het inlichtingenwerk te hebben gehad. Hij noemde zichzelf verkenningsagent en wenste niet te worden vergeleken met "Westerse spionnen die in dienst staan van agressieve krachten". G. wenste alle "verkenning-agenten" veel succes en hoopte dat zij ontmaskering zouden weten te voorkomen.

De 44-jarige Arne T. , die in Noorwegen een straf van 20 jaar uitzit voor inlichtingenwerk voor de Sovjet-Unie, is hertrouwd met een 18-jarige vrouw. Hij leerde haar kennen toen zij 2 jaar geleden in de gevangenis verbleef voor het bezit van verdovende middelen.

T. was vroeger gehuwd met de televisie-presentatrice Kari S. , van wie hij tijdens zijn gevangenschap is gescheiden.

- 14) Op 15 juni kwam er door wederzijdse verontschuldigen een einde aan het conflict tussen het Britse financiële magazine "The Economist" en de in 1981 opgerichte Griekse krant "To Ethnos" (Het Vaderland). The Economist had in haar nieuwsbrief "Foreign Report" vermeld dat To Ethnos een spreekbuis voor de Sovjets zou zijn, die in ruil daarvoor de verliezen van de krant dekten.

Dezelfde beschuldiging aan het adres van "To Ethnos" werd in 1983 gelanceerd door de Grieks-Cypriotische journalist Pavlos A. , die onder de naam Paul A. een boek schreef, waarvan het eerste deel zich met KGB-desinformatie en het tweede deel zich met "To Ethnos" bezighield.

Ook toen was het gevolg van de beschuldiging een juridisch gevecht en A. werd in december 1983 wegens smaad tot 2 jaar gevangenisstraf veroordeeld. De analyse van A. toonde overigens wel aan dat het blad een lijn volgde die geheel aansloot bij de doelstellingen der Sovjet-politiek.

- 15) Het Oberlandes-gericht te Düsseldorf is medio juni begonnen met het proces tegen Margarete H. , de voormalige secretaresse van President Von WEIZSACKER.

In het vierde kwartaaloverzicht 1986 werden in deze rubriek al enige bijzonderheden over de affaire H. vermeld. De alleenstaande vrouw kreeg een relatie met een zogenaamde "Romeo", een inlichtingenfunctionaris die zich speciaal richt op alleenstaande vrouwen. Ten behoeve van hem fotografeerde zij geheime documenten uit het bureau van de president.

- 16) Tenslotte kan niet onvermeld blijven de wat bittere pil die het Hoofd Directoraat Grenstroepen van het KGB te slikken kreeg. Op 28 mei 1918 tekende LENIN een decreet waarbij de Grenstroepen werden opgericht. Deze datum wordt nog steeds als een jubileumdag door de Grenstroepen gevierd. Op die feestdag wordt de Grenstroepen van alle zijden lof toegezwaaid voor hun nauwlettende bewaking van de Sovjet-grenzen. Juist op die dag passeerde de Westduitser Mathias RUST met zijn eenmotorig vliegtuigje die grens en landde later op het Rode Plein te Moskou.

2. Aspecten van Tsjechische emigratie

Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn er vanuit Tsjechoslowakije twee grote emigratiegolven geweest.

De eerste vond plaats in 1948, na de communistische machtsovername. De tweede in 1968 ("de Praagse lente"), na de val van DUCEK, als gevolg van de "normalisatie"-politiek van HUSAK. Het blijkt echter dat Tsjechoslowaken door de jaren heen, ook na de twee grote golven, naar het Westen blijven trekken, met of zonder toestemming van de Tsjechoslowaakse autoriteiten. Emigreerde men aanvankelijk vooral om politieke redenen, tegenwoordig spelen ook sociale en economische motieven een rol. Het huidige regime van HUSAK wordt (ondanks de met grote terughoudendheid afgekondigde hervormingen) nog steeds geïdentificeerd met culturele en economische stagnatie. De door de Sovjet-leiders beleden "glasnost" (openheid) en "perestrojka" (vernieuwing) zullen daar op korte termijn geen verbetering in kunnen brengen. De dissidenten-processen gaan nog steeds door; de economische situatie wordt steeds slechter.

Vooraf jongeren zoeken daarom hun "fortuin" in het Westen, waar zij met name uit zijn op werk- en woongelegenheden.

In het algemeen kan gezegd worden dat de Oosteuropese landen een onverminderde en niet aflatende betrokkenheid bij hun emigranten tonen, onder andere door het bevorderen van taalcursussen, uitwisselingsprogramma's voor studenten en culturele uitwisselingen.

De houding van de Tsjechoslowaakse autoriteiten evenwel is en blijft ook in dit opzicht star. Dat blijkt mede uit de manier waarop de pers schrijft over in het buitenland verblijvende succesvolle Tsjechoslowaken. Zo kreeg de bekende tennis-ster Martina NAVRATILOVA ondanks haar overwinning op een toernooi in Praag, toch een negatieve pers. Bovendien wordt uit preventie-overwegingen het Westen in de Tsjechoslowaakse media negatief afgeschilderd. E.e.a. verhindert niet, dat nog steeds Tsjechoslowaken naar het Westen gaan.

In een poging om meer controle over de in het Westen verblijvende Tsjechoslowaken te krijgen, is de Tsjechoslowaakse regering er in de jaren zeventig toe overgegaan de mogelijkheid tot "legalisering" te bieden. Vanaf die tijd kan men officiële toestemming vragen en krijgen, zich permanent in het Westen te vestigen. Degene die toestemming krijgt ontvangt een zgn. emigrantenpaspoort. Hiervoor moeten vaak harde Westerse valuta worden betaald. Het te betalen bedrag varieert van enkele honderden tot vele duizenden guldens, afhankelijk van genoten opleiding, en evt. nog af te kopen gevangenisstraf, geldboetes en dergelijke.

Hiermede is tevens een mogelijkheid gegeven om Tsjechoslowaken tot samenwerking met Tsjechoslowaakse overheidsorganen als inlichtingen- en veiligheidsdiensten te dwingen.

De in Nederland verblijvende Tsjechoslowaken zijn te verdelen in de volgende groepen:

1. Degenen die met officiële toestemming van de Tsjechoslowaakse autoriteiten in ons land verblijven en het Nederlands staatsburgerschap hebben verkregen. Officiële toestemming kan bv. worden verleend bij een zgn. gemengd huwelijk. Overigens dient men voor het sluiten van een dergelijk huwelijk toestemming te hebben van de Tsjechoslowaakse autoriteiten; de feitelijke accoordverklaring wordt vaak pas 24 uur voor de huwelijksvoltrekking afgegeven;
2. Degenen die uit Tsjechoslowakije zijn gevlucht en niet tot legalisatie willen overgaan; zij vragen meestal politiek asiel;
3. Degenen die uit hoofde van hun werkzaamheden, studie, sport, vakantie of familiebezoek tijdelijk in ons land verblijven;
4. Degenen die zonder officiële toestemming van de Tsjechoslowaakse autoriteiten blijven en wel tot legalisatie over willen gaan.

Ten aanzien van de laatste categorie heeft de Tsjechoslowaakse overheid een aantal richtlijnen opgesteld. Daarbij worden de volgende mogelijkheden genoemd:

- a. Betrokkene kan toestemming vragen naar Tsjechoslowakije terug te keren. Dit kan alleen als er geen reden is betrokkene zijn Tsjechoslowaakse staatsburgerschap te ontnemen;
- b. Betrokkene kan toestemming vragen tot duurzaam verblijf in het buitenland, de zogenaamde legalisatie. Dit komt het meest voor. De aanvrager moet dan wel een verklaring ondertekenen dat hij zich als goed Tsjechoslowaakse staatsburger zal gedragen (en als zodanig zijn plichten t.o.v. Tsjechoslowakije niet zal vergeten). De toestemming wordt pas verleend nadat betrokkene 5 jaar in het buitenland heeft verbleven en er geen redenen zijn hem het Tsjechoslowaaks staatsburgerschap te ontnemen.

Verder moet aan de aanvrager amnestie zijn verleend voor de door hem gepleegde strafbare feiten (het zonder toestemming verlaten van Tsjechoslowakije is op zichzelf al strafbaar).

Geeft een Tsjechoslowaak niet binnen 5 jaar te kennen dat hij tot legalisatie van zijn verblijf buiten Tsjechoslowakije wil overgaan, dan wordt het hem verder niet meer toegestaan naar Tsjechoslowakije te reizen. Betrokkene kan dan nog wel ontheffing van het Tsjechoslowaakse staatsburgerschap aanvragen, als hij tenminste niet van plan is naar Tsjechoslowakije terug te gaan en hij kan aantonen dat hij in het bezit is van een ander staatsburgerschap.

Het Tsjechoslowaakse staatsburgerschap kan worden afgenomen indien betrokkene zonder toestemming in het buitenland verblijft en een aantal staatsgevaarlijke activiteiten ontplooit, zoals het zich negatief over Tsjechoslowakije uitlaten. Is iemand zijn Tsjechoslowaakse staatsburgerschap eenmaal kwijt, dan vervalt direct het recht om Tsjechoslowakije in te reizen.

Het is veelvuldig gebleken dat met toestemming van de Tsjechoslowaakse autoriteiten in Nederland verblijvende Tsjechoslowaken, een bijzondere belangstelling genieten van diezelfde overheid (c.q. geheime dienst).

Ter illustratie het volgende relaas:

Begin 1986 krijgen een 25-jarige technisch student en diens vrouw van de Tsjechoslowaakse autoriteiten toestemming naar Nederland te reizen, met het doel gedurende 10 maanden een studie aan een van de universiteiten te volgen. Na zijn studie (in het zuiden van het land) zou de student met zijn vrouw naar Tsjechoslowakije terugkeren.

Medio 1986 reizen de twee naar Nederland en melden zich zoals te doen gebruikelijk, bij de Tsjechoslowaakse Ambassade. Al snel doet men pogingen de student over te halen tot het ondertekenen van een zogenaamde bereidverklaring.

Daarmee zou hij zijn medewerking verlenen aan de Tsjechoslowaakse overheid i.c. de geheime dienst. De student weet tijd te rekken door bedenktijd te vragen en komt niet meer op de zaak terug. Dit ondanks het dreigement dat bij weigering zijn studiefaciliteiten wel eens in gevaar zouden kunnen komen.

Na verloop van tijd wordt de student benaderd door een hem onbekende Tsjechoslowaak. Deze man komt terug op de bereidverklaring. Nu worden echter veel ernstiger dreigementen gebruikt. De student wordt medegedeeld dat het weigeren van medewerking bij terugkeer in Tsjechoslowakije, gevangenisstraf kan opleveren. Men zou er zelfs toe over kunnen gaan de verstrekte inreis-visa, nodig voor de terugkeer naar Tsjechoslowakije, in te trekken.

De student voelt zich dusdanig belaagd dat hij ertoe overgaat bij de Nederlandse autoriteiten politiek asiel aan te vragen. Voor de student heeft dit alles verlies van zijn staatsburgerschap tot gevolg. De mogelijkheid zijn land nog eens terug te zien is zo goed als verkeken. Aldus blijkt dat de Tsjechoslowaakse overheid met haar regels voor emigranten een aanzienlijke druk kan uitoefenen op haar onderdanen.

In Nederland bestaat een aantal organisaties die zich op de Tsjechoslowaakse emigranten richten, te weten:

- Nederlandse Stichting Comenius;
- Het Naarder comite;
- Het Nederlands Comenius comite;
- Opus Bonum;
- SOKOL;
- Pachman Comite;
- Tsjechoslowaakse Culturele Club Haarlem;
- Comite Vrije Tsjechoslowaken in Nederland;
- Vereniging vluchtelingen hulp Nederland.

Deze al dan niet-actieve emigrantenverenigingen, veelal gericht tegen het regime in Tsjechoslowakije, dienen niet verward te worden met de sinds enige jaren in Nederland actief zijnde V.V.N.T. (Vereniging Vrienden Nederland Tsjechoslowakije). Deze zogenaamde vriendschapsvereniging organiseert volgens haar statuten activiteiten op sociaal en cultureel gebied en wordt hierbij in aanzienlijke mate gesteund door de Tsjechoslowaakse overheid.

3. Het Staatscomite voor Wetenschap en Technologie

Wetenschappelijke ontwikkelingen in de S.U.

Op natuur-wetenschappelijk gebied hebben de Russen - met hun theoretische inslag - veel en succesvol onderzoek gedaan. Ondanks de vele prestaties die Russische geleerden op dat gebied hebben geleverd, zijn vele Westerse wetenschappers van mening dat de Sovjet-Unie op het terrein van technologie-toepassing weinig substantieels voortbrengt. Het falen van het technisch-wetenschappelijk establishment kan deels worden toegeschreven aan een politiek en economisch systeem dat niet stimuleert tot het nemen van risico's.

Een van GORBATCHOV's voorgangers, ANDROPOV, reageerde op deze inproductiviteit met het inkrimpen van het meer dan een miljoen leden tellende korps ingenieurs en wetenschapsbeoefenaren. Voor een ander deel kan dit falen echter ook worden toegeschreven aan situaties, welke succes bij voorbaat uitsluiten. Bijna elk technologisch project in de Sovjet-Unie wordt in zijn uitvoering en toepassing ernstig beperkt door het ontbreken van een goed instrumentarium. Enerzijds heeft dat een nadelig effect op het uitvoeren van wetenschappelijke experimenten, anderzijds wordt de industriële toepassing daardoor belemmerd. Vooral op het gebied van de electronica, de bio-technologie en de informatica is de Sovjet-industrie slechts in beperkte mate in staat te profiteren van nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen. Juist in deze sectoren blijkt de grote afhankelijkheid van buitenlandse (lees: Westerse) technologie.

De achterstand van de Sovjet-Unie op het gebied van de hoogwaardige technologie is een van de belangrijkste drijfveren achter de recent in gang gezette (politieke) hervormingen. Iedereen - in de Westerse wereld althans - is het erover eens dat deze achterstand geschat kan worden op vijf à tien jaar, afhankelijk van het deelgebied dat men vergelijkt. De restricties die door 16 NATO-landen plus Japan worden opgelegd aan de export van bepaalde artikelen naar het Oostblok zijn daarvan een belangrijke oorzaak.

De zgn. Cocom-lijst, welke een opsomming van deze artikelen bevat is eind 1984 geactualiseerd, waarbij aan de "onderkant" huiscomputers en dat soort apparatuur is geschrapt, terwijl zijn toegevoegd diverse typen grote computers, silicium voor de chip-productie, robots en telecommunicatie-apparatuur.

Het Staatscomite voor Wetenschap en Technologie

Hoe groot de ijver van Westerse zijde aan Warschau-pact-landen belangrijke strategische goederen te onthouden ook moge zijn, hij valt in het niet bij de inspanning die het Warschau-pact - met de Sovjet-Unie voorop - zich getroost, kennis van nieuwe technologie te verwerven.

In de Sovjet-Unie bestaat een machtig orgaan dat zich bezighoudt met het (doen) verzamelen van gegevens over Westerse technologie, het GKNT. De letters staan voor Staatscomite voor Wetenschap en Technologie. In de praktijk is het de daaronder ressorterende informatie-afdeling die zich toelegt op de acquisitie, verspreiding en toepassing van wetenschappelijke ontwikkelingen.

Vindt het verwerven van deze informatie hoofdzakelijk plaats in de civiele industrie, gegevens van militaire aard vallen onder de verantwoordelijkheid van VPK, de Commissie voor Militaire Technologie. Beide organen geven richtlijnen langs welke weg civiele en militaire industriële gegevens verkregen kunnen worden.

Een belangrijke bijdrage tot het bemachtigen van Westerse informatie op technisch-wetenschappelijk gebied verlenen KGB en GRU, respectievelijk de civiele en militaire inlichtingendienst van de Sovjet-Unie.

Het Staatscomité voor Wetenschap en Technologie ontleent zijn belangrijkheid niet zozeer aan zijn coördinerende taak binnen de Sovjet-Unie, maar vooral aan zijn onstuitbare verzamelwoede van ongerubriceerd, wetenschappelijk materiaal zoals dat dagelijks via de media, boekwerken en rapporten hier in het Westen beschikbaar komt. Contacten tussen Russische wetenschappers en hun collega's in het Westen nemen daarbij een belangrijke plaats in.

In het kader van de vele bilaterale akkoorden die tussen de Sovjet-Unie en de Westerse landen bestaan, vinden jaarlijks talloze uitwisselingen plaats.

Het Westen heeft nauwelijks de behoefte specialisten op het gebied van bio-technologie, chemie en electronica in de Sovjet-Unie te laten werken. Meestal, en dat geldt ook voor de Nederlandse situatie, zijn het taalkundigen, historici enz. die bezoeken brengen aan wetenschappelijke instellingen in de Sovjet-Unie.

De Sovjet-Unie daarentegen benut deze verdragen om jonge academici in de exacte wetenschappen uit te zenden. Zij gebruiken de contacten met researchcentra, high-tech-bedrijven, laboratoria en universiteitsinstellingen om actuele informatie te verzamelen.

De gegevens, die grotendeels afkomstig zijn uit open bronnen, liggen steeds meer opgeslagen in computers en centrale, wetenschappelijke bibliotheken en het vermenigvuldigen daarvan is een betrekkelijk eenvoudige zaak geworden. Er zijn gevallen bekend waarbij door Russische stagiaires zoveel copieerwerk is verricht, dat het maximaal toegestane aantal kilo's bagage verre overtroffen werd en van de zijde van de Russische Ambassade hulp moest worden geboden.

Deze hulp bestaat in de praktijk uit het toevoegen van het overgewicht aan de diplomatieke post van de vertegenwoordiging.

Internationale congressen en symposia spelen in dit opzicht eveneens een belangrijke rol. Ook tijdens dit soort bijeenkomsten worden contacten gelegd tussen Westerse- en Oosteuropese wetenschappers, die een meer duurzaam karakter kunnen gaan dragen. Van belang is hierbij op te merken dat de Russische vertegenwoordiging, in de persoon van de GKNT vertegenwoordiger, in dit verband op volstrekt acceptabele wijze, legitieme contacten met Westerse onderzoekers kan leggen.

De GKNT-vertegenwoordiger

Elke Rus, van stagiair tot wetenschapper met wereldfaam, meldt zijn komst in het gastland bij de GKNT-vertegenwoordiger op de Russische Ambassade. Vaak heeft deze diplomaat voorbereidingen getroffen om het soms langdurig - verblijf van zijn landgenoot te regelen en nadien, lang nadat de Russische onderzoeker weer is vertrokken, blijft deze Rus een aanspreekpunt voor instellingen die zich bezighouden met wetenschappelijke uitwisselingen, maar ook voor de individuele wetenschapper en student. Het is gebleken dat de GKNT-vertegenwoordiger dit soort contacten ook aanwendt t.b.v. zijn inlichtingentaak.

Het komt n.l. vrijwel niet voor dat GKNT-vertegenwoordigers niet op de een of andere manier bindingen hebben met de Russische inlichtingendiensten. In alle gevallen wordt de door deze diplomaten vergaarde informatie via de GKNT-kanalen naar het Directoraat T van het KGB resp. de VPK gezonden.

N.B.: Het Directoraat T is een enigszins autonoom opererende eenheid, voor het merendeel bestaande uit inlichtingenofficieren met een technisch-wetenschappelijke achtergrond.

De Russische inlichtingen-officieren

Belangrijker dan de opvang en begeleiding van Russische wetenschappers en het vanuit de Vertegenwoordiging leggen en onderhouden van legitieme wetenschappelijke contacten, is evenwel het toegankelijk maken voor de Sovjet-Unie van geclassificeerde informatie.

Bepaalde delen van wetenschappelijk onderzoek, toepassingsgebieden van nieuwe technologie en militaire research-projecten zijn n.l. verboden terrein voor Oost-Europeanen. Deze informatie is vaak onontbeerlijk om de bestaande achterstand in ieder geval niet groter te laten worden, soms cruciaal voor het succesvol afronden van eigen technisch-wetenschappelijk onderzoek. Het verzamelen van juist deze informatie is opgedragen aan inlichtingen-officieren. Zij vertegenwoordigen in inlichtingen-termen gesproken de z.g. X-lijn van het KGB-werkterrein in het buitenland.

Het is gebleken dat de Wetenschap- en Technologie-posten op de ambassade in meerderheid worden bezet door technisch geschoolde KGB-c.q. GRU inlichtingen-officieren.

Een aantal gebieden dat voortdurend de interesse van deze inlichtingen-officieren heeft is o.a. lucht- en ruimtevaartkunde, nucleaire technologie, computer-ontwikkeling, de bio-chemie en (micro-)electronica.

Door de inlichtingen-officieren wordt - onder de vertrouwenwekkende diplomatieke dekmantel - elke gelegenheid aangegrepen contacten te leggen met personen, die op enigerlei wijze toegang kunnen hebben tot gerubriceerd materiaal.

Het klassieke spionage-werk waarbij informanten worden gerecruteerd op grond van politieke opvattingen of materieel gewin speelt nog immer een belangrijke rol. Natuurlijk zijn het ook vriendschappelijke banden, ontstaan door frequente contacten in de werksfeer, die soms de basis vormen van een hechte relatie tussen de inlichtingen-officieren en een agent.

Van een actieve en goed opererende inlichtingen-officier kan verwacht worden dat deze gedurende zijn verblijf in het buitenland drie a vier succesvolle benaderingen zal uitvoeren.

Afgelopen herfst concludeerde de voormalig voorzitter van het GKNT, Yuri M., nu voorzitter van de Academie van Wetenschappen, dat Russische geleerden weinig terecht brachten van de acquisitie van Westerse technologie, dit in tegenstelling tot het KGB en de GRU.

Via Boris P., de voorzitter van de Academie van Wetenschappen van Oekraïne, drong hij bij zijn collega's aan op ijver en inspanning. Letterlijk luidde zijn boodschap "alle mogelijke, ja, alle onmogelijke wegen te gaan, om het heiligste der heiligen van de Westerse technologie binnen te dringen".

Zonder de kennis van de technische vooruitgang in het Westen zouden zij (de Russische geleerden) niet in staat zijn hun werkzaamheden naar

behoren uit te voeren. Het vaderland zou daardoor nieuwe ontwikkelingen onthouden worden en daarmee de vernieuwingscampagne frustreren.

=====

ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

1. Verbond van Communisten in Nederland houdt vast aan eigen koers

Het "Verbond van Communisten in Nederland" (VCN) beschouwt zich als enige echte communistische partij in Nederland en ziet zich derhalve als de nieuwe voorhoedepartij voor de arbeidersklasse. De partij werd opgericht in november 1985 door orthodoxe communisten voornamelijk afkomstig uit de CPN. Het VCN baseert zich uitdrukkelijk op het wetenschappelijk socialisme (het marxisme-leninisme) en stelt een absolute trouw aan de CPSU in haar strijd voor het socialisme voorop. Op 30 en 31 mei jl. organiseerde het VCN een partijcongres. Dit besloot prioriteit te geven aan de hereniging van communisten in Nederland. Met de hereniging van communisten doelt het VCN geenszins op aansluiting bij de CPN. Het VCN beseft echter wel de noodzaak zorg te dragen voor de eenheid in de partij alvorens als voorhoedepartij op te kunnen treden.

Al in december 1986 liet Laurens M. , dagelijks bestuurslid van het VCN, zich ontvallen dat het VCN zich niet als "enig zaligmakende partij" beschouwt en dat er "op de een of andere wijze een hereniging van communisten moet plaatsvinden". Hieraan verbond M. wel de voorwaarde dat dit dan in een op marxistisch-leninistische grondslag berustende partij dient te geschieden. In het materiaal voor het 2e congres van het VCN worden deze opvattingen onderschreven. Het omvat de resoluties "Voor Vrede en Socialisme" en "Anti-monopolistische strijd", alsmede een verslag van de werkzaamheden van het partijbestuur. In dit verslag wordt enigszins verontschuldigend ingegaan op alle tekortkomingen van de partij, inclusief het partijbestuur. Het partijbestuur constateerde, dat het oprichten van een nieuwe communistische partij, in een tijd dat interne problemen van de communistische beweging in ons land jarenlang zijn verwaarloosd (opm.: door de CPN), geen eenvoudige taak bleek te zijn. Verder gaf zij toe te hebben gefaald in het oplossen van tal van vraagstukken en het zorgdragen voor voldoende scholing van de VCN-leden. Het was overigens niet zo verwonderlijk, dat het partijbestuur haar eigen tekortkomingen zo nadrukkelijk besprak. Sedert de oprichting heeft het VCN tal van activiteiten ontplooid teneinde meer bekendheid als communistische partij te verwerven. Zo organiseerde het verbond tal van manifestaties, voornamelijk in het kader van haar weekblad "Manifest" en de door haar opgerichte plaatselijke comite's "Stop Starwars Kruisraketten Nooit". Ondanks deze activiteiten bleef de gewenste groei van het verbond uit. Daarnaast bemerkte het partijbestuur, dat vele VCN-leden met de gedachte spelen terug te keren naar de CPN. De leden constateren namelijk dat de CPSU de CPN nog steeds als de Nederlandse communistische partij aanmerkt en er als zodanig officiële contacten mee onderhoudt. Bovendien menen zij te hebben vastgesteld, dat de CPN haar houding ten opzichte van de Sovjet-Unie heeft veranderd en de politiek van de Sovjet-Unie feitelijk weer ondersteunt.

Het tweede VCN-congres

Op het 2e VCN-congres, dat op 30 en 31 mei jl. te Amsterdam werd gehouden kon dan ook niet aan de positie van de CPN worden voorbijgegaan. Zowel in de congresrede van de algemeen secretaris van het VCN, Rene D. , als in de congresresolutie "Voor Vrede en Socialisme" is uitvoerig ingegaan op de communistische beweging in ons land. Uitgangspunt is dat het de CPN aan marxistisch-leninistisch fundament ontbreekt, zodat een herstel van die partij als communistische partij onmogelijk is. Het VCN pretendeert wel over dit fundament te beschikken en zal concrete stappen nemen om de eenheid van communisten te herstellen. Hiermede doelt het VCN echter geenszins op een aansluiting bij de CPN. Het VCN zal zich vast dienen te houden aan het op het 27ste congres van de CPSU aangenomen programma waarin o.a. staat: "De ervaring laat zien, dat afwijkingen van de grondslagen van de leer van MARX, ENGELS en LENIN de mogelijkheden van de communistische beweging verkleinen". Het VCN zal prioriteit geven aan de ontwikkeling van een communistische politiek, aangepast aan de eisen van deze tijd, die als basis voor die eenheid (in het VCN) kan dienen.

Na de congresrede van de algemeen secretaris werd door de ruim 200 gedelegeerden uitvoerig gediscussieerd over de resoluties "Voor Vrede en Socialisme" en "Anti-monopolistische strijd". Alle in de resoluties beschreven voorstellen werden - volgens de beste tradities in de communistische beweging - ongewijzigd aangenomen. Hiermede werden de concrete taken van het VCN vastgelegd.

Nationale taken VCN

In haar strijd voor vrede en socialisme beschouwt het VCN het stopzetten van de bouw aan de kruisrakettenbasis in Woensdrecht en het stopzetten van Nederlandse deelname aan het Starwarsproject als urgente taken. De comite's "Stop Starwars Kruisraketten Nooit" blijft het VCN zien als een noodzakelijke bijdrage tot de versterking van de vredesbeweging. Bovendien zal het VCN aan acties van BIVAK deel blijven nemen. Door het nemen van initiatieven tot actie en deelname aan het werk van vakbeweging en actiecomite's zal "de strijd voor loon, werk en voorzieningen" gestalte moeten krijgen. Het VCN roept haar leden daarom op tot een actief lidmaatschap van de verschillende (vooral FNV) vakbonden.

Internationale taken VCN

In haar "anti-monopolistische strijd" stelt het VCN dat internationale solidariteit met de socialistische landen en met de "anti-imperialistische bevrijdingsstrijd" belangrijke onderdelen zijn van de strijd van de revolutionaire arbeidersbeweging in de kapitalistische landen. De klassenstrijd in eigen land is echter voorwaarde voor daadwerkelijke internationale solidariteit. Het mobiliseren van de arbeidersklasse in de strijd tegen de in Nederland gevestigde multinationale ondernemingen heeft daarom de hoogste prioriteit. Op internationaal gebied acht het VCN zich een deel van de internationale communistische beweging en streeft het naar betrekkingen met alle communistische partijen. Het VCN heeft overigens slechts contacten met enkele andere buitenlandse

marxistische-leninistische splinterpartijen. Vertegenwoordigers van zulke partijtjes uit Spanje, Groot-Brittannië en België waren dan ook de belangrijkste (!) buitenlandse gasten op het congres. De CPSU en de Oostduitse SED hebben in het verleden laten blijken niets met het VCN te maken te willen hebben. Ondanks deze constatering stelt het VCN dat de tijd rijp is voor een conferentie van communistische- en arbeiderspartijen waar, naast de gezamenlijke taken in de strijd voor vrede en socialisme, de voorwaarden worden besproken tot herstel van breuken binnen en tussen partijen.

Naast deze concrete taken die het VCN zich heeft opgelegd, dienen de partij en haar leden veel meer aandacht te besteden aan marxistisch-leninistische scholing, de versterking van het weekblad "Manifest" en het winnen van jongeren voor een communistische politiek, voor een versterking van haar jeugdorganisatie, de "Communistische Jeugd Bond", en een versterking van het VCN.

Partijbestuur

Na de vaststelling van de taken van het VCN werd overgegaan tot het verkiezen van het nieuwe partijbestuur. De door de kandidaten-besprekingscommissie voorgestelde kandidaten werden allen gekozen. Zestien partijbestuursleden werden herkozen in het in totaal 25 personen tellende nieuwe partijbestuur.

Hierbij dient in aanmerking genomen te worden dat het oude partijbestuur door het overlijden van een bestuurslid en het bedanken van 2 bestuursleden voor het VCN-lidmaatschap uit niet meer dan 22 personen bestond. Derhalve zijn slechts 6 personen, waarvan het merendeel om persoonlijke redenen, niet teruggekeerd in het nieuwe partijbestuur. In het dagelijkse bestuur zijn vrijwel geen wijzigingen aangebracht, zodat de kritiek op het eigen functioneren geen praktische consequenties heeft gekregen.

Het tweede VCN-congres werd afgesloten met een rede van partijbestuurslid Jan N. , die het eigen gelijk van het VCN nog eens benadrukte door te verklaren dat er in Nederland slechts een communistische partij is: "het VCN: partij van communisten in Nederland, van wie het programma gebaseerd is op het marxisme-leninisme en daardoor verbonden is met de internationale communistische beweging en daar deel van is".

Toekomst verwachting

Ontegenzeggelijk behoren de leden van het VCN tot de trouwste aanhangers van de CPSU. De oprichting van het VCN geschiedde echter tegen het advies van de CPSU in. De CPSU vond dat de Nederlandse communisten tot elke prijs de eenheid van communisten in de CPN dienden te bewaren. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de CPSU geen formele contacten met het VCN wil onderhouden.

De zwakte van de partijorganisatie, van de partijleiding, de concurrentie van de CPN en het ontbreken van het vereiste internationale kader zijn aanleiding te veronderstellen dat het VCN weinig perspectief heeft. Het feitelijke bestaan van het VCN heeft overigens wel een aanmerkelijke invloed op de ontwikkeling van de communistische beweging in Nederland. Niet alleen behaalde het VCN bij de Tweede Kamerverkiezingen

precies de stemmen die de CPN tekort kwam voor het veroveren van een zetel, maar ook wakkeren publicaties en acties van het VCN de stromingenstrijd in de CPN steeds opnieuw aan.

2. Nationale en internationale aspecten van het nieuwe Sovjet-beleid

Sinds het aantreden van GORBACHEV als CPSU-leider in maart 1985 hebben zich verrassende veranderingen voorgedaan in ten minste de stijl van de binnen- en buitenlandse politiek van de Sovjet-Unie, die hier en daar voor nogal wat onzekerheid hebben gezorgd. De vraag die men zich alom stelt is of "het nieuwe politieke denken" van GORBACHEV en zijn medestanders voortkomt uit een echt fundamentele heroriëntatie of slechts wordt ingegeven door taktisch-propagandistische overwegingen. Deze probleemstelling lijkt wat al te simpel. Enerzijds zal immers een regiem dat zijn machtsmonopolie op ideologische a priori's baseert, die principiële uitgangspunten niet zomaar kunnen opgeven zonder zijn eigen bestaansrecht op het spel te zetten. Anderzijds zal een zo ingrijpende wijziging in de stijl van een politiek op den duur niet nalaten ook van invloed te zijn op de inhoud daarvan.

Al bij zijn benoeming tot algemeen CPSU-secretaris heeft GORBACHEV met grote nadruk verkondigd, dat de Sovjet-Unie, wil zij haar rol van grote mogendheid blijven meespelen, voor alles moet overgaan tot grondige modernisering van haar economie, die onder zijn voorgangers is vastgelopen in verouderde en bureaucratische structuren. Hij verklaarde tevens ervan doordrongen te zijn, dat zo'n economische herstructurering (perestrojka) onvermijdelijk ook een bredere sociaal-politieke "omvorming" met zich mee zou brengen overigens "zonder het bestaande politieke systeem aan te tasten". Op dat aambeeld is GORBACHEV tot op dit moment blijven hameren al valt er wel een ontwikkeling aan te wijzen in de manier waarop hij zijn doel tracht te bereiken. Aanvankelijk beperkte hij zich tot een intensieve campagne voor meer arbeidsdiscipline en tegen corruptie, alcoholmisbruik e.d., en tot de vervanging van incompetenten partij- en overheidsbureaucraten door jongere en beter opgeleide technocraten. Een en ander werd kracht bijgezet door een opmerkelijke berichtenstroom in de centrale Sovjetpers over allerlei economische tekortkomingen en sociale wantoestanden. Deze gecoördineerde inspanning leverde echter blijkbaar onvoldoende resultaten op, want na ruim een jaar werd op drastischer methoden overgeschakeld.

Om tegen alle gebleken weerstanden en apathie in zijn herstructureringsplannen er toch door te drukken, is GORBACHEV namelijk sinds na-jaar 1986 stelselmatig en in onderlinge samenhang gebruik gaan maken van de twee sleutelbegrippen "glasnost" en "democratisering", waartoe hij geïnspireerd zegt te zijn door "de revolutionaire ideeën" van LENIN. Reeds volgens eigen Sovjetuitleg moet "glasnost" niet opgevat worden als "openheid" zonder meer (daarvoor bestaat in het Russisch trouwens een ander woord), maar als een door de partijleiding te doseren publiciteit over alwat zij aan de kaak wil stellen en vervolgens naar haar hand wenst te zetten. En "democratisering" blijkt in deze context evenmin de in de westerse wereld gangbare betekenis te hebben, maar te doelen op een verfijning van het aan de hogere partijorganen voorbehouden "democratisch centralistisch" recht om "in overleg met de kiezers" alle verkiezingskandidaten te nomineren, in een beperkt aantal gevallen nu ook meer dan een kandidaat per functie.

Het gebruik van deze twee termen wekt soms de indruk dat het in de Sovjet-Unie de democratische kant opgaat, terwijl zowel de praktijk als de officiële toelichtingen toch aantonen dat zij uitsluitend worden aangewend ten dienste van het partijbelang zoals de hoogste CPSU-leiding dat ziet. GORBACHEV hanteert deze begrippen op intelligente wijze als "herformings"-middelen om de nog overal zetelende BREZHNEV-bureaucraten te laten verdringen door capabele functionarissen van zijn eigen keuze en om tegelijkertijd de bevolking te motiveren tot grotere betrokkenheid bij de opbouw van een moderne en sterke Sovjetstaat. Alleen zo kan naar zijn zeggen de Sovjet-Unie onder aanvoering van de partij de nieuwe eeuw binnengaan als een socialistische modelstaat, die uiteindelijk wereldwijd de superioriteit van deze enige vorm van wetenschappelijk socialisme zal bewijzen. Die partij zal in zijn visie dan echter niet langer door een complete parallelbureaucratie het hele bestuurlijke en maatschappelijke leven tot in detail moeten instrueren, controleren en daardoor frustreren. Maar zij zal op een veel meer geïntegreerde en centrale wijze de hoofdlijnen van het partijbeleid moeten aangeven en afdwingen met een ultimatief beroep op ieders eigen verantwoordelijkheid. Zo geformuleerd lijkt er vooralsnog geen sprake van een fundamentele verandering in het Sovjetsysteem, hoogstens van een - zij het aanzienlijke - accentverschuiving.

Het kan intussen niet ontkend worden dat de nieuwe CPSU-leider begonnen is aan een belangwekkend experiment, dat reeds een aanmerkelijke klimaatverandering heeft teweeggebracht, maar waarvan de afloop onmogelijk met zekerheid valt te voorspellen. Tot nu toe heeft de praktijk in de socialistische landen steeds uitgewezen, dat meer vrijheid op het economisch vlak onveranderlijk uitmondde in de drang naar meer vrijheid in andere maatschappelijke sferen, die zich tenslotte nooit bleek te verstaan met het machtsmonopolie van de communistische partij. Elke serieuze ontwikkeling in die richting werd dan ook steeds weer teniet gedaan door een terugval in dictatoriale onderdrukingspraktijken. Het laat zich daarom nog niet goed indenken hoe een totalitair, extreem hiërarchisch opgebouwd systeem naar Sovjetsnit zich langs evolutionaire weg zou kunnen ontwikkelen tot iets dat op een echte democratie lijkt.

Overigens ligt het voor de hand dat GORBACHEV voor het uitvoeren van zijn ambitieuze binnenlandse plannen tot voorbij de eeuwwisseling aan het internationale front vooral behoefte heeft aan rust en aan verder resultaat uit het lopende ontwapeningsoverleg, dat de vastgelopen Sovjeteconomie ingrijpend kan ontlasten. Hij laat dan ook niet na zijn nieuwe aanpak te plaatsen in het cruciale teken van de wereldvrede, waardoor brede lagen van de wereldopinie worden aangesproken. Dat effect wordt nog vergroot door zowel de openhartige en charismatische presentatie van GORBACHEV persoonlijk als door het informele lobbyen van het inmiddels daarop afgestemde beïnvloedingsinstrumentarium, die zo hemelsbreed verschillen van de krampachtige benadering onder vorige Sovjetleiders.

De door die public relations gekweekte goodwill en geloofwaardigheid komen GORBACHEV ook goed van pas in zijn streven naar allerlei vormen van internationale samenwerking, die in het bijzonder de Sovjeteconomie en -technologie nieuwe impulsen kunnen verschaffen. Hij is zich er stellig van bewust dat de hiervoor noodzakelijke uitwisseling risico's van politieke en ideologische besmetting met zich mee zal brengen, die hij ook zeker door het hem ten dienste staande veiligheidsapparaat onder controle zal trachten te houden, maar hij toont zich bepaald zelfverzekerd deze uitdaging in de huidige constellatie aan te willen

en aan te durven. Tegelijkertijd hoeft er geen twijfel aan te bestaan dat meer ontspannen internationale verhoudingen extra openingen zullen bieden voor Sovjetrussische inlichtingenactiviteiten, die de zo broodnodige technische en wetenschappelijke know-how van buitenaf kunnen inbrengen.

Een ander resultaat van de meer flexibele en realistische opstelling van Moskou is dat er in een lange reeks van jaren niet zoveel harmonie en zo weinig conflicten in de communistische wereldbeweging zijn voorgekomen als juist op dit moment. Vele CP-en, niet in het minst in de Westerse wereld, lijken zich niet meer zo te hoeven generen voor de interne toestand in het Sovjetblok, kunnen zich daarom makkelijker committeren en identificeren met het Sovjetbelang en wellicht op den duur in eigen land hun voordeel doen met het verbeterde image van hun grote socialistische bondgenoot. Moskou heeft al op verschillende manieren aangegeven deze hernieuwde eensgezindheid te willen kapitaliseren op een wereldconferentie van CP-en en in praktische vormen van onderlinge solidariteit en samenwerking op terreinen, waarop in elk geval geen verschil van mening bestaat.

Tenslotte moet worden vastgesteld dat GORBACHEV met zijn nieuwe politieke denken in de internationale politiek nogal wat verwarring heeft gezaaid, die zich ook doet gelden in het mondiale krachtenveld, met name in de Oost-Westverhouding. In het Westen bestaat zowel scepsis als optimisme over wat er in de Sovjet-Unie bezig is te gebeuren en daarvoor openbaren zich tegenstellingen, die de tot dusver vanzelfsprekende mate van eenheid ten opzichte van de Sovjetopstelling in ieder geval niet bevorderen. Die onzekerheid wordt nog vergroot door de vraag of de huidige CPSU-leider zijn positie al dan niet zal weten veilig te stellen tegenover het zich nog onmiskienbaar manifesterende verzet van binnenuit. Daarover zal pas meer duidelijkheid ontstaan rond de voorvolgend jaar aangekondigde CPSU-conferentie, of al tijdens de paar plenaire CC-zittingen, die deze buitengewone conferentie moeten helpen voorbereiden.

3. Het begrip glasnost nader verklaard

De term glasnost, onvertaald dan wel omschreven als "openheid", is sinds enige tijd tot het standaard-idioom gaan behoren van vrijwel iedere zichzelf respecterende commentator of journalist, die de ontwikkelingen in de Sovjet-Unie volgt. Zoals in het vorige hoofdstuk al aangegeven werd het tegen het eind van vorig jaar tot een sleutelbegrip in de berichtgeving over dat land, waar het overigens al langer deel uitmaakt van het Sovjetrussische politieke jargon.

Geschiedenis van het begrip

In maart 1918 werd het Russische woord glasnost door LENIN reeds gehanteerd om aan te geven hoe de pers moest worden omgevormd van "... een eenvoudig instrument voor het rapporteren van politiek nieuws ... tot een instrument voor economische heropvoeding van de massa's". Hij stelt de toen dat "de invoering van glasnost in deze sfeer op zichzelf al een enorme hervorming zal zijn", die het makkelijker zal maken de brede massa van de bevolking in te schakelen bij de oplossing van die problemen die op de eerste plaats haarzelf aangaan. Interessant is te weten dat deze oproep tot glasnost werd gedaan nadat LENIN de onafhankelijke pers al onder controle van de staat had geplaatst, zodat hij niet geëind kan hebben op een volledig vrije en open berichtgeving door die zelfde pers. Kennelijk bedoelde hij een soort gecontroleerde openheid, wat in overeenstemming is met zijn opvatting over de functie van de pers als propaganda-orgaan.

Voorzover bekend is het begrip glasnost sinds de uitspraak van LENIN nauwelijks meer gehanteerd, totdat het door GORBACHEV tot een van de kernbegrippen van zijn beleid werd gemaakt. Alleen buiten de partijkonst tekstdoek de term in het midden van de jaren zestig op als een van de belangrijkste eisen van de in die periode opgerichte (uiteraard dissidente) Beweging voor de Mensenrechten, die glasnost wilde inzake het functioneren (en disfunctioneren) van het Sovjetsysteem. In samizdatpublicaties is sindsdien deze behoefte herhaalde malen onderstreept. In de jaren zeventig schijnt ook in de officiële Sovjetpers enige keren een oproep voor meer openheid te zijn gedaan en na 1982 meer frequent toen partijleider ANDROPOV was gestart met zijn anti-corruptie campagne. Van een gecoördineerde actie was echter ook in die periode geen sprake. Het beeld veranderde pas toen GORBACHEV in 1985 de partijleiding overnam van de overgangsfiguur CHERNENKO. Al tijdens het CC-plenum van 11 maart 1985, waar hij in de hoogste partijfunctie werd benoemd, beloofde hij de Sovjetburgers meer informatie over de activiteiten van de partij. Kort daarop verschenen in de Sovjetpers pleidooien voor meer 'openheid' over Sovjetrussische binnenlandse aangelegenheden. De meeste daarvan riepen echter de journalistiek op de aandacht te richten op incorrecte praktijken in bedrijven, wat erop wijst dat glasnost in die periode hoofdzakelijk gezien werd als een middel om corrupte Sovjetfunctionarissen in het bedrijfsleven aan de kaak te stellen.

Gedurende het eerste halfjaar van GORBACHEV's partijleiderschap was er geen sprake van het soort "openheid" dat vanaf december 1986 zoveel bekendheid kreeg in het Westen. In feite waren er in die periode slechts

twee tendenzen: er was sprake van een grotere aandacht in de pers voor de door GORBACHEV in navolging van ANDROPOV weer opgepakte anti-corruptie campagne en er was sprake van een duidelijke toename van het aantal artikelen over tekortkomingen in de Sovjet economie. Tegen het einde van 1985 begon het karakter langzamerhand te veranderen toen er artikelen verschenen over ongelukken en natuurrampen op Sovjet grondgebied, waarover tot dan toe gewoonlijk het stilzwijgen werd bewaard, en toen het Sovjetregeringsdagblad Izvestiya op 4 november 1985 verrassenderwijs een interview met de Amerikaanse president afdruckte. In de weken die voorafgingen aan het 27e CPSU-congres in februari 1986 zouden in de Sovjetpers nog meer taboes worden doorbroken met artikelen over bijvoorbeeld aanpassingsproblemen van oorlogsveteranen uit Afghanistan, over privileges van partijfunctionarissen en over het ontbreken van glasnost in de provinciale pers.

Na het partijcongres, waarop GORBACHEV zelf nog eens het belang van glasnost onderstreepte, werd de campagne krachtig voortgezet. Artikelen werden gepubliceerd over zaken als de slechte kwaliteit van de gezondheidszorg, het morele verval in de Sovjetsamenleving en het nationaliteitsprobleem. Uiteindelijk zou dit uitmonden in de stroom publicaties die vanaf december 1986 zo de aandacht opeiste van de Westerse pers. Vast staat in ieder geval dat het begrip glasnost, dat door LENIN voor het eerst in een specifiek politiek-ideologische zin is gebruikt en onder ANDROPOV in bescheiden mate toepassing vond, pas onder GORBACHEV zijn pregnante betekenis heeft gekregen.

Betekenis van het begrip

De vrij algemene gewoonte de term glasnost te vertalen met "openheid" - iets wat in de hand wordt gewerkt door vanuit Moskou verspreide geschriften in de moderne westerse talen - wekt de indruk als zou het voor de Sovjetpers onder GORBACHEV mogelijk zijn geworden alles wat er fout is in de samenleving aan de kaak te stellen. Dat roept de suggestie op dat het in de Sovjet Unie de richting uitgaat van een meer open en democratische samenleving. Een dergelijke conclusie is op zijn minst wat voorbarig als in aanmerking wordt genomen dat de term glasnost weliswaar vertaald kan worden met "openheid", maar dat er ook nog andere betekenissen mogelijk zijn. Het wordt namelijk eveneens gebruikt in de zin van "publiciteit", "openbaarheid" en "openbaar making" en is in het Duits bovendien nog synoniem met termen als Offenkundigkeit, Oeffentliche Verbreitung en Bekanntheit. Dit komt erop neer dat glasnost ook vertaald kan worden in termen van "algemene bekendheid", "duidelijkheid", "openbare" of "publieke verspreiding". Uiteraard is aan de hand van deze opsomming niet te bepalen welke begripsinhoud er thans precies aan moet worden toegekend. Wat in ieder geval wel duidelijk is, is dat het niet gaat om een begrip dat zonder meer gelijk gesteld kan worden aan "openheid".

Op 27 februari jl. werd dit ook toegegeven door politiek commentator Spartak B van het Sovjetpersbureau Novosti, die in een artikel in het partijdagblad van de Slowaakse CP - de zg. Bratislava Pravda - schreef dat het woord glasnost "in sommige talen geen exact equivalent heeft. In sommige gevallen wordt het vertaald met "openheid", in andere met "openbaar maken". Beide (vertalingen) zijn voor een deel correct ...". Hij deed in dit verband overigens geen uitspraak over de juiste betekenis van het begrip. Wel gaf hij aan dat het doel van glasnost is ervoor te zorgen dat elke Sovjetburger die informatie tot zijn beschik-

king krijgt, die hem in staat moet stellen een bijdrage te leveren aan de noodzakelijke vernieuwing binnen de samenleving. "Het hoofddoel (van glasnost) is het verenigen van het vernieuwingsproces met (het proces van) democratisering. Dit betekent dat de maatschappij en ieder van haar leden in staat is - zoals LENIN placht te zeggen - alles op een geïnformeerde manier in te schatten en dienovereenkomstig aan de gemeenschappelijke taken bij te dragen". Dat er bij het hanteren van glasnost overigens grenzen zijn maakte hij duidelijk door op te merken dat "...dit proces vele complicaties met zich meebrengt, omdat het niet mogelijk is ruimte te geven aan hen die er slechts op uit zijn alles en iedereen te belasten". Die beperkte en selectieve betekenis van glasnost wordt bijvoorbeeld geïllustreerd door het feit dat drie Sovjetschrijvers, die zich hadden uitgesproken voor een "revival" van de religie als methode om het morele verval in de Sovjet Unie te keren, ten scherpste werden gekritiseerd door o.a. de voor ideologie verantwoordelijke CC-secretaris L. . Voor dit soort zaken geldt in ieder geval geen glasnost. Datzelfde geldt trouwens ook voor de verslaggeving rond belangrijke politieke gebeurtenissen zoals het CC-plenum van januari jl. Volgens een bericht in het Italiaanse partijdagblad l'Unita van 11 februari, dat zich beriep op uitspraken van een deelnemer, werden tijdens dat plenum naar aanleiding van GORBACHEV's toespraak ongewoon intensieve en heftige debatten gevoerd onder begeleiding van gefluit en geroep. In de Sovjetverslaggeving is over deze incidenten met geen woord gerept.

Instrumentele functie van het begrip

Glasnost vormde eveneens in de maand februari het onderwerp van een interview dat het hoofd van de Afdeling Filosofie van de Academie van Sociale Wetenschappen van de CPSU, Fedor B , had met het in Londen gevestigde Arabische blad Al-Hawadith. Daarin omschreef hij glasnost als "een waardevol sociaal verschijnsel" binnen alle sectoren van de samenleving, dat "niet alleen van belang is voor het informeren van de publieke opinie over beslissingen, feiten, problemen en tekortkomingen" maar ook "als middel voor beïnvloeding door de publieke opinie van beslissingen op sociaal, economisch en politiek terrein". Als voorbeeld noemde hij daarbij het terugdraaien van de beslissing om de loop van een aantal rivieren in Siberië te wijzigen, wat - naar hij zei - gebeurde onder directe druk van de bevolking. Glasnost is dus zowel een middel voor informatievoorziening als voor beïnvloeding, maar of die ook aangewend kan worden als een pressiemiddel in de richting van de autoriteiten staat zeer te bezien. Immers, er zijn te oordelen naar de eerder aangehaalde woorden van BE grenzen aan de mogelijkheden tot gebruik ervan. Het staat niet open voor iedereen, geldt niet voor ieder onderwerp en het moet kennelijk gaan om een positieve, althans niet negatieve bijdrage.

Interessant voor het inzicht in de gecompliceerdheid van het glasnost-principe is een artikel dat begin maart jl. verscheen in het Franse blad Le Point. Daarin werd gesteld dat Sovjetrussische propagandafunctionarissen op knappe wijze gebruik maken van het feit dat glasnost in het Westen vrijwel identiek is verklaard met de term "openheid" door juist die term te bezigen in vertaald aangeboden en voor buitenlandse consumptie bedoelde artikelen, en dat terwijl zij weten dat "openheid" niet identiek is aan "glasnost". "Het Russisch kent een uitdrukking die exact correspondeert met openheid: nl. prozrachnost. In

het geval er van het Witte Huis openheid wordt verlangd met betrekking tot Irangate zal men de term proznachnost gebruiken en niet glasnost. Glasnost ... heeft een andere betekenis, die niet met een enkel woord kan worden weergegeven. Het betekent: iets openbaar maken wat al bekend is." Het artikel wijst erop dat toen GORBACHEV in het openbaar drankmisbruik, gebrek aan discipline en onverschilligheid veroordeelde, hij iets aan de kaak stelde wat al algemeen bekend was. Door dit zo publiekelijk te doen, bediende hij zich heel doelgericht van glasnost, waarop ook "alle kritiek ... die men in de vorm van lezersbrieven of als artikelen al maandenlang in de Sovjetpers kan lezen..." is terug te voeren.

Ook al valt niet te beoordelen of de omschrijving, die door het blad Le Point is gegeven van de betekenis van de term glasnost, volledig correct is, in ieder geval staat vast dat die term niet zonder meer te vertalen is met het woord "openheid", zoals ook al door Spartak BEI gesteld. Op zijn minst is zeker dat het gaat om een 'openheid met beperkingen', waarbij het echter onmogelijk is om exact aan te geven waar de grenzen liggen.

Afbakening van het begrip

De grenzen van glasnost zijn trouwens zelfs niet eenvoudig aan te geven door een "expert" als hoofdredacteur K van het kritische Sovjet-russische weekblad Ogonjok, die onlangs in Nederland vertoefde. Tijdens een in april jl. gehouden toespraak voor de National Press Club in Washington heeft deze nl. meegedeeld voortdurend bezig te zijn met het aftasten van de grenzen van glasnost door principieel ervan af te zien hogere instanties te vragen wat openbaar gemaakt mag worden en wat niet. Pas op het moment dat hem een halt zou worden toegevoerd, zou hij weten wat de beperkingen zijn. Overigens is het onwaarschijnlijk dat een blad als Ogonjok bij dat uittesten zover zal gaan dat het bijvoorbeeld de acties van de Sovjet Unie in Afghanistan als imperialistisch zal kwalificeren. Steeds weer blijken er duidelijk beperkingen te bestaan voor de keuze en behandeling van onderwerpen. In het algemeen lijkt de norm dat de pers in de Sovjet Unie alles mag doen wat voor het huidige bestel nuttig is en alles achterwege moet laten wat daaraan schade toebrengt. De beoordelende instantie in deze gevallen is net als voorheen de CPSU en de voor haar werkende organen. Want, zoals GORBACHEV tijdens het CC-plenum van januari jl. uitdrukkelijk heeft gesteld, het is beslist niet de bedoeling het politieke systeem om te vormen. Daaraan kan en mag niet worden getornd. De pers is als vanouds een werktuig voor de partij, zij moet "...in het land de openheid bevorderen, ons volk ... informeren. Wij hebben de pers nodig als actief deelnemer in het proces van herstructurering"

Ondanks dat algemene voorbehoud kan vastgesteld worden dat voor de Sovjetpers de grenzen aanzienlijk zijn verlegd. Glasnost biedt aanwijsbaar de mogelijkheid zich bezig te houden met vroeger praktisch onbespreekbare thema's (zoals milieuvervuiling, laakbare politiemethoden, jeugdbendes, drugsgebruik) dan wel eerder bespreekbare thema's (religie, literatuur of het functioneren van partij en staatsinstellingen) op een andere wijze te benaderen. Het voorbeeld van de Ogonjok-hoofdredacteur duidt erop dat het einde van de grensverleggende activiteiten nog niet bereikt hoeft te zijn, zodat een verdere ontwikkeling op de nu ingeslagen weg voor de komende tijd niet uitgesloten kan worden geacht. Maar dat daarmee een beweging op gang kan komen, die door de au-

toriteiten niet meer te stuiten zal zijn, lijkt een voorlopig nog te overhaaste conclusie. Per slot van rekening zijn er wel degelijk grenzen en is er een (partij)apparaat voor de bewaking daarvan. Vanuit de hoogste partijleiding wordt steeds weer gewaarschuwd dat daaraan de hand zal worden gehouden, en dat 'glasnost' slechts bedoeld is als effectief middel in het gewenste "perestroika"-proces.

III. POLITIEK (GEWELDDIG) ACTIVISME

=====

1. Het activistenblad BLUF!

Eind april werd de oplage van BLUF! tijdens een politie-inval in beslag genomen

Deze inval en andere uitingen van toenemende "repressie" door de overheid kwamen aan de orde tijdens een congres eind mei te Amsterdam, dat mede door BLUF! werd georganiseerd. "Hoe nu verder met BLUF!" was het thema van het BLUF!-congres dat half juni gehouden werd. Aanleiding genoeg voor een nadere beschouwing van het actieblad BLUF!

Ontstaan en Ontwikkeling

Het begon allemaal toen de redactie van de Amsterdamse "Kraakkrant" in 1981 vond dat zij verder moest kijken dan alleen de kraakwereld. Er zou een stadskrant komen voor activistisch, politiek en cultureel geïnteresseerd Amsterdam, naar het voorbeeld van het blad "Pflasterstrand" uit Frankfurt. Op 22 januari 1982 verscheen het eerste nummer - dat men "BLUF!" gedoopt had - gefinancierd uit de opbrengst van een benefietfeest. Rond dezelfde tijd verdween eveneens het Amsterdamse kraakblad "De laatste waarschuwing". In de hierdoor ontstane leemte in de informatievoorziening aan de Amsterdamse kraakbeweging ging het actieblad BLUF! al snel voorzien en in het begin werd de inhoud dan ook voornamelijk bepaald door Amsterdams kraaknieuws. Als belangrijkste taak zag men aanvankelijk het geven van die achtergrondinformatie aan actievoerders die de "burgerlijke pers" verzwijgt.

Rond 1985, nadat actievoerders met een (anti-militaristische) Onkruid-achtergrond een zekere invloed binnen het redactie-collectief hadden weten te verwerven, ging BLUF! zich meer richten op het stimuleren en inspireren van actievoerders. De doelgroep waarvoor en de onderwerpen waarover BLUF! publiceert, zijn in de loop der jaren ruimer geworden. Het blad wil alle personen en groepen binnen de Beweging de mogelijkheid bieden verslag te doen van de aanleiding tot - en het verloop van acties op allerlei gebied. Het is daarom sterk gebonden aan de actualiteit, maar daarnaast verschijnen er in BLUF! nu ook achtergrondartikelen over racisme, militarisme, kernenergie, sociale onderdrukking, Midden Amerika-politiek, etc.

Van lieverlee is aan BLUF! het exclusief Amsterdamse karakter ontvallen en is het blad ook voor groepen elders in Nederland een spreekbuis en herkenningspunt geworden. BLUF! is met een wekelijkse oplage van 2350 exemplaren verreweg het grootste actieblad in Nederland.

Het kantoor van BLUF! is ondergebracht in een gekraakt bedrijvencomplex aan de van Ostadestraat 233 te Amsterdam. In het pand zijn, naast de redactieruimten van BLUF! ook andere alternatieve bedrijfjes, zoals bijvoorbeeld BLUF!-drukkerij de Raddraaier, gevestigd.

Tijdens het half juni gehouden BLUF!-congres over de verdere koers is duidelijk geworden dat de trend om BLUF! verder uit te bouwen tot een landelijk actieblad zal worden voortgezet.

Daartoe wil men overleg voeren met andere regionale en plaatselijke actiebladen en tijdens een stedentour, deze zomer, worden actiegroepen in verschillende steden in de gelegenheid gesteld een eigen BLUF! te produceren. Concrete plannen voor de toekomst zijn op het congres niet ontwikkeld zodat de toekomst van BLUF! in grote mate afhankelijk blijft van de initiatieven die de mensen binnen het redactiecollectief zullen ontwikkelen.

Organisatiestructuur

In 1982 was BLUF! een "chaos". Een ordelijke boekhouding ontbrak en van leiding in de zin van "redactie" of "hoofdredacteur" moest men niets hebben. De laatste twee jaar is er een verandering te bespeuren. Met behulp van een heuse administratie is het mogelijk gebleken de voortdurend wankelende financiële positie aanzienlijk te verbeteren, en er functioneert een soort redactie.

De verantwoordelijkheid voor het uitgeven van BLUF! berust bij een collectief, dat bestaat uit al diegenen, die - op vrijwillige basis - regelmatig het blad doen verschijnen. Binnen dit collectief zijn er subgroepen voor de verschillende soorten werkzaamheden (boekhouding/administratie, externe contacten, inhoud, rapen etc.). Het drukken wordt uitbesteed aan drukkerij de Raddraaier en Luna. Na de inval door Justitie bij BLUF! en de Raddraaier heeft men gezocht naar drukkerijtjes elders in Nederland om er in geval van nood de BLUF! te laten drukken. De inhoud wordt bepaald door een min of meer vaste groep van circa 12 personen binnen het collectief.

Enkele redactieleden houden zich bijna dagelijks met het blad bezig en hebben daardoor een grotere invloed dan de overige redactieleden, die zich voornamelijk bezig houden met het verzamelen en vervaardigen van artikelen betreffende onderwerpen, die minder regelmatig in het nieuws zijn.

Een van de meest vooraanstaande personen binnen het huidige redactiec collectief is Wijnand DUYVENDAK, die als prominent activist in de (anti-militaristische) Onkruid-sfeer, binnen het collectief de rol van "hoofdredacteur" vervult.

Vanwege het vrijwillige, ietwat vrijblijvende karakter van de kring van medewerkers, wisselt door het regelmatig verloop het gezicht van de redactie voortdurend. De medewerkers verschillen sterk in opleidingsniveau, sociale en politieke achtergronden. Het verbindende element achter BLUF! is dat ze allen participeren in "de Beweging" en over het algemeen hun sporen verdiend hebben op het gebied van het actievoeren.

Anti-repressie congres

De Beweging is geen homogeen geheel maar een bonte verzameling van verschillende groepen en personen die eerder door een life-style dan door een gezamenlijk doel en strategie bijeen wordt gehouden. Er bestaan in dit opzicht fundamentele tegenstellingen. Dat bleek opnieuw tijdens het eind mei jongstleden gehouden anti-repressie congres te Amsterdam dat door actiebladen en vrije radiozenders werd georganiseerd. Aanleiding tot dit werkcongres vormden onder andere de gebeurtenissen rond de Nijmeegse Mariënbuurgontruiming en in verband daarmee de interpretatie van artikel 140 Wetboek van Strafrecht en de invallen bij de "Knipselkrant" en BLUF!. Enkele prominenten uit de Beweging verzorgden voor de driehonderd deelnemers inleidingen over aspecten van de als toenemend ervaren overheidsrepressie en er werd gediscussieerd in werkgroepen. Hierbij kwamen de fundamentele verschillen tussen de verschillende groepen en personen binnen de Beweging duidelijk naar voren. Hans A. (AMOK) gaf als oorzaak van de overheidsrepressie "de principiële geweldsverhouding in de kapitalistische maatschappij" en keurt hiermee de gehele huidige maatschappij af, daarentegen ziet Wijnand DUYVENDAK (BLUF!) wel mogelijkheden binnen de huidige maatschappijstructuur. De Beweging - zo stelt hij - moet streven naar een breder maatschappelijk en politiek draagvlak voor haar ideeën en acties. Uitkomst van het congres was dat actievoerders zich niet blind moeten staren op toenemende overheidsrepressie maar vooral gewoon door moeten gaan met actievoeren. Daarnaast wil men een betere afweer proberen op te bouwen door verdergaande samenwerking tussen actiebladen en door het opzetten van een landelijk netwerk van "politieke advocaten".

Betekenis voor de Beweging

BLUF! streeft er tegen deze achtergrond naar om binnen deze diversiteit als verbindend element te fungeren door de verschillende groepen aan het woord te laten, hen zo de mogelijkheid biedend het draagvlak voor hun ideeën binnen de Beweging te vergroten.

Er zijn daarentegen ook groepen en personen die de BLUF!-aanpak niet delen. BLUF! functioneert dus niet voor de gehele Beweging als spreekbuis en dit verklaart het bestaan van andere actiebladen binnen de Beweging. Zo moet binnen de Amsterdamse kraakbeweging de "harde kern" van de Staatsliedenbuurt om verschillende redenen niets hebben van het blad BLUF! en geeft de voorkeur aan kleinere bladen zoals het anarcho-revolutionaire actieblad "de Zwarte" en de kraakbladen "De Grachtenkrant" en "Staatskrant".

Naast trendvolger probeert BLUF! ook een trendsetter voor de Beweging te zijn. Vanuit de Onkruid-achtergrond van enkele leden van het redactiecollectief heeft men door middel van BLUF! getracht meer mensen tot het voeren van acties aan te sporen ("doe zelf ook wat"). Zo werden de succesvolle acties van Onkruid, waar bij inbraken bij overheidsinstellingen documenten - onder het motto van "breek in en maak openbaar" - openbaar gemaakt werden, door BLUF! fervent gepropageerd, waarna ook andere actiegroepen deze vorm van actievoeren toepasten. BLUF! leende zich vele malen graag voor de publicatie van de gestolen documenten. Daarnaast tracht BLUF! een trend binnen de Beweging te zetten door een selectief plaatsingsbeleid inzake de aangeboden artikelen en door het opnemen van opiniërende artikelen die de opvattingen van het redactiecollectief weergeven.

Conclusie

Via BLUF! is het voor actiegroepen mogelijk een relatief groot deel van de Beweging te bereiken en daarop een stimulerende invloed uit te oefenen. In nog sterkere mate geldt dat voor (leden van) het redactiecollectief. De grenzen van die invloed lijken voorlopig echter te worden bepaald door de mate waarin de verschillende groepen binnen de Beweging hun autonomie wensen te beleven.
